

บทที่ 4

ลักษณะทั่วไปของเพลงลูกทุ่ง

ในบทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของเพลงลูกทุ่งซึ่งประกอบไปด้วย ต้นกำเนิดของเพลงลูกทุ่ง วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่ง และองค์ประกอบของเพลงลูกทุ่ง เพื่อเป็นขั้นตอนเบื้องต้นในการรู้จักเพลงลูกทุ่ง

กำเนิดและความเป็นมาของเพลงลูกทุ่ง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา เพลงไทยสากลได้แพร่หลายมากขึ้น เพราะเป็นยุคของภาพยนตร์เสียง โดยเฉพาะบริษัทศรีกรุงนั้น มักนิยมสร้างภาพยนตร์ที่มีเพลงประกอบมีเพลงที่เด่น ๆ เช่น เพลงตะวันขอแสง ในภาพยนตร์เรื่อง เลือดช้วนาวา แต่งโดยเรือโท มานิต เสนาะวิณิน นอกจากนี้ ยังมีนักแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์อีกหลายท่าน เช่น ครูนาถ ถาวรบุตร พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ เพลงที่ใช้ประกอบภาพยนตร์นี้บริษัทศรีกรุง ได้จัดทำเป็นแผ่นเสียงออกจำหน่ายด้วย จึงทำให้เพลงไทยสากลได้รับความนิยมมาก ต่อมาบริษัทไทยฟิล์มกำเนิดขึ้นมาอีก มีนักแต่งเพลงประจำบริษัทคือ หม่อมหลวง พวงร้อย สนิทวงศ์ และครูเอื้อ สุนทรสนาน ในปี พ.ศ. 2482 ครูเอื้อ สุนทรสนาน ซึ่งรับราชการอยู่ที่กรมโฆษณาการ หรือกรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน เป็นหัวหน้าวงดนตรีกรมโฆษณาการได้ตั้งวงดนตรี "สุนทราภรณ์" ขึ้นมาเพื่อบรรเลงและบันทึกเสียงสำหรับงานภายนอก เพื่อความบันเทิงของผู้ฟัง นับจากจุดนี้เป็นต้นมา ได้เกิดนักแต่งเพลงขึ้นมากมาย ผลิตผลงานต่อเนื่องกันมา จนนับได้ว่า เป็นต้นกำเนิด ของเพลงไทยสากลยุคปัจจุบัน

ในด้านเพลงลูกทุ่งนั้น มีต้นกำเนิดในยุคเดียวกัน กับเพลงสากล แต่ในระยะแรกยังไม่ได้มีการแบ่งแยกแยะประเภทออกเป็นเพลงลูกกรุง และ

เพลงลูกทุ่ง ในยุคแรก มีนักร้องที่มีชื่อเสียง เช่น คำนวณ สัมปณานนท์ สมยศ ทิศนพันธ์ มีนักแต่งเพลง เช่น ไพบุลย์ บุตรขัน ชลอ ไตรตรอง สอน ฯลฯ ที่สร้างเพลงออกมาในลีลาที่ให้บริการแบบชนบท ซึ่งผู้ฟังที่เป็นชาวบ้าน เรียกชื่อผลงานเพลงเหล่านี้ว่า "เพลงตลาด" ในขณะที่เพลงของวงสุนทราภรณ์นั้น มีชื่อเรียกว่า "เพลงผู้ดี"

ในสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้พิจารณากลุ่มเพลงตลาดว่าเป็นเพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านรัฐบาล และอาจก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย โดยเฉพาะเพลงของชาย เช่น "อย่าดูหมิ่นชานาเหมือนตาสี..." ทำให้รัฐบาลในยุคนี้ ต้องสั่งห้ามเปิด "เพลงตลาด" ออกอากาศ

ในปี พ.ศ. 2507 อาจันต์ ปัญจพรรค์ ได้จัดรายการ "เพลงชาวบ้าน" ทางโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม มีนักร้อง ทูล ทองใจ ผ่องศรี อรุณช และพร ภิรมย์ จัดไปได้สัปดาห์ รายการได้ถูกยกเลิกไป เพราะถูกประชาชนโจมตี วิพากษ์วิจารณ์มาก ต่อมา ประกอบ ไชยพิพัฒน์ ได้จัดรายการใหม่ทางช่อง 4 โดยใช้ชื่อรายการว่า "เพลงลูกทุ่ง" รายการนี้สามารถฟันฝ่าอุปสรรค และเสียงวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ นานาไปได้ จนเป็นที่ยอมรับของประชาชน คำว่า "เพลงลูกทุ่ง" จึงได้เกิดขึ้น

ในระยะเวลาเดียวกันนี้เอง ภาพยนตร์ชีวิตประวัติของแอ็งค์ วิเลียม ได้เข้าฉายที่โรงภาพยนตร์ พาราเม้าท์ เรื่อง "Your Cheating Heart" มีชื่อภาษาไทยว่า "เพลงลูกทุ่ง" ซึ่งในขณะนั้น เพลงลูกทุ่งอเมริกัน หรือ "Country Music" หรือ "Western Music" ได้รับความนิยมอย่างมาก ในระยะเวลาเดียวกันกับที่เพลงลูกทุ่งไทย กำลังเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง ในวงการดนตรีสากลในประเทศไทย

วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงไทยสากลที่สืบสายมาจากเพลงตลาดที่เริ่มเผยแพร่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งมีชื่อเรียกใหม่ว่า "เพลงลูกทุ่ง" ในปี พ.ศ. 2507 และเพลงลูกทุ่งได้มีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน สามารถแยกแยะออกมาได้เป็น 5 ยุค ดังนี้

1. ยุคเริ่มแรกของเพลงลูกทุ่ง
2. ยุคเฟื่องฟู ของเพลงลูกทุ่ง
3. ยุคภาพยนตร์เพลง
4. ยุคเพลงเพื่อชีวิต
5. ยุค การแสดงคอนเสิร์ต และทางเครื่องประกอบวง

1. ยุคเริ่มแรกของเพลงลูกทุ่ง

เพลงลูกทุ่งในระยะแรกนี้ ยังไม่เรียกว่าเพลงลูกทุ่งแต่เป็นเพลงไทยสากลที่ชาวบ้าน หรือกลุ่มผู้ฟังเรียกกันว่า "เพลงตลาด" หรือ "เพลงชีวิต" ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท เนื้อหาพูดถึงความยากจนในสังคมการถูกเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นที่ต่างกัน นักร้องเพลงประเภทนี้ มีเสียงดังฟังชัด มีลีลาการร้อง เล่นลูกคอ นักร้องที่รู้จักกันดีได้แก่ คำรณ สัมพันธ์ นานนท์ ทูลทองใจ สมยศ ทัศนพันธ์ ฯลฯ

คำร้องของเพลงลูกทุ่ง ในระยะนี้ มีลักษณะเป็นภาษากวีสะท้อนภาพชีวิตชนบท ออกมาได้เป็นธรรมชาติ นอกจากนั้น ยังชี้ให้เห็นถึงชนบทธรรมเนี่ยมประเพณี ปัญหาความยากจนของชาวนา และยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพเหตุการณ์และการดำรงชีวิตด้วย

ตัวอย่างเพลงตลาดหรือเพลงชีวิต ของครูไพบูลย์ บุตรขัน ซึ่งเป็น
เพลงในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประมาณปี 2498
(ทำนองเพลงไทยสากล)

ยุคสมัยนี้เป็นยุคที่เหลือนคนเหลือนเงิน แยกทุกคน เขาก็บ่นเหมือน ๆ
กัน เพราะเงินหนึ่งบาทนั้นไม่สำคัญเหมือนไว้ค่า

(ทำนองลำตัด)

สร้อย - เเตงนางเเตงนางกางโกง ผมจะเปิดโปงเรื่องสมัยคุณย่าฟัง
กันเล่นเป็นข้อคิดดี (ซ้ำ) เงินพระคลังไม่มีเพิ่มภาษีเข้ามา... เบ็ญจ

เอ้อ... ผมเป็นตาสีตาสายอยู่บ้านนา น้าตก

ที่เมืองนครนายกมาเสียภาษีค่านา

หัวอกตรมขมไข่มพุดอะไรก็ไม่ออก

ลูกผมมันอยู่บางกอกมันเล่าบอกกันว่า

สมัยนี้เงินเพื่อเหมือนน้ำเอ้อล้นฝั่ง

หนึ่งสตางค์เดี๋ยวมันก็ไม่มีคุณค่า

เงินเดือนเพียงห้าร้อยบาทมันน่าอนาถไหมท่าน

ไม่พอรับประทานต้องชมชานก็มา

ไม่ถึงเดือนก็หน้าตาเอาโรงจวน่าเป็นที่ฟัง

ดอกเบ็ญจบาทละสลึงยังซีกค่าฝากรักษา

ไอ้ของกินก็แพงต้มแกงก็ไม่ไหว

ต้องล่ออาหารไทยคือทอดไข่นกกระทา

(ทำนองสากล)

ใคร่ขอวิงวอนเสนอสนทราข้อสนทนา
 เพิ่มภาษีขึ้นมาจากชาวประชาอดสูแล้วท่าน
 ภาษีกะปิกษีน้ำปลาภาษีน้ำตาล
 อีกหน้อยไม่เข้าไม่นานภาษีเล่นงานกระทั่งหายใจ
 ต้องปิดแสดมภ์เอาไว้ที่รุมมกเรา
 หายใจออกเข้าภาษีเล่นเราไม่รู้เท่าไร
 ไม่ใช่ประชดไม่ใช่ประชันไม่ใช่ว่าใคร
 เรายอมเสียด้วยเต็มใจของเพียงชาติไทยเราวัฒนา
 ข้าราชการขอให้ทำงานเพื่อประชาชน
 อย่าได้คิดว่าตนอยู่เหนือหัวคนเพราะใส่ธัญญา
 ตาสาดาสียายมายายมีอย่างผมเข้ามา
 เพื่อเสียภาษีค่านาอย่าให้วาจาเป็นเจ้านาย

(ตาสีกำสรวล, ค่ำรณ สัมปณณานนท์)

2. ยุคเฟื่องฟูของเพลงลูกทุ่ง

ยุคนี้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมอย่างมาก เพราะได้แบ่งแยก เป็นอิสระออกจากเพลงลูกกรุงในปลายปี พ.ศ. 2507 เนื่องมาจากรายการ "เพลงลูกทุ่ง" จัดโดยประกอบ ไชยพิพัฒน์ ทางสถานีไทยโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม นักร้องและนักแต่งเพลงลูกทุ่ง ในยุคนี้ทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมสูงสุด และมีลีลาการร้องและรูปแบบเฉพาะตน ได้แก่ สุรพล สมบัติเจริญ เพลงแรกที่ทำชื่อเสียงให้เขานั้นคือ เพลงชู้ชกสองกุมาร ประมาณ ปี 2494

ลักษณะของเพลงของสุรพล ส่วนใหญ่เป็นเพลงร่ำวง เนื้อหาฟัง ง่ายตรงไปตรงมา ฟังแล้วสนุกสนาน

ตัวอย่างเพลง ของปลอม

ปากแดง ๆ ตากลม ๆ ปล่อมผมโชว์	อกโต ๆ เหมือนแดงโมที่หัว
แต่ทำไ้ไม่น้องสาวจึงเดินลิว	น่ากลัวคงหัวมาแต่ของปลอม
ของจริงมันจึงไม่สั้นไม่ไหว	เขย่าเท่าไรจะให้มันไหวมันก็ไม่ยอม
สงสัยข้างในเป็นของปลอม(ซ้ำ)	ที่แม่เนื้อหอมปลอมไว้หลอกคุณลุง
ผู้หญิงไทยสมัยนี้ผิดกว่าเดิม	หน้าอกเสริมใส่ฟองน้ำกันให้ยุ่ง
ผิดกับชายของฉันทที่บ้านทุ่ง(ซ้ำ)	แกใส่เสื้อเลขพุงขานเป็นถุงกาแฟ

หลังจากที่ สุรพล สมบัติเจริญ ถูกลอบยิงเสียชีวิตบนเวทีการแสดงที่วิกแสงจันทร์ วัดหนองปลาไหล กำแพงแสน นครปฐม ในช่วงดึกของวันที่ 16 สิงหาคม 2511 เพลงของเขาก็ได้มีการนำมาเปิดเผยแพร่กันมากหลาย เป็นอิทธิพลให้เพลงลูกทุ่งอื่น ๆ ได้รับความนิยมสูงมากขึ้นด้วย มีนักแต่งเพลงดัง ๆ เช่น พีระ ตริบุบผา จิว พิจิตร สมเด็จพระ พานทอง สุชาติ เทียนทอง เป็นต้น นักร้องที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น มีเกิดขึ้นมาหลายคน เช่น ชาย เมืองสิงห์ พร ภิรมย์ สมานมิตร เกิดกำแพง ไพรวัลย์ ลูกเพชร ฯลฯ เป็นต้น

2. ยุคภาพยนตร์เพลง

ในยุคนั้นระหว่างปี พ.ศ. 2513-2515 เพลงลูกทุ่งกับเพลงลูกกรุงได้มีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง ในการแต่งเพลง สร้างนักร้องแนวเพลงที่มีลักษณะประจำตัวจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของนักร้องแต่ละคน ในช่วงนี้ วงการเพลงลูกทุ่งได้เข้ามามีส่วนประกอบอยู่ในภาพยนตร์ ซึ่งภาพยนตร์ มนต์รักลูกทุ่ง สร้างโดย ริงส์ ก็ศนพยัคฆ์ นำแสดงโดย คู่พระคู่นาง ยอดนิยม มิตร ชัยบัญชา และเพชรรา เข้าวราษณ์ เป็นภาพยนตร์ที่ทำรายได้ถึงหลักล้านบาท เมื่อเข้าฉายที่โรงภาพยนตร์ โคลีเซียม ภาพยนตร์เรื่องนี้

เพลงลูกทุ่งอยู่หลายเพลง ประพันธ์โดยครูไพบูลย์ บุตรขัน มีนักร้องลูกทุ่งหลายคน ร่วมแสดง และร่วมร้องเพลงหลายคน เพลงที่สร้างชื่อเสียงให้กับครูไพบูลย์ บุตรขันมากที่สุด จากภาพยนตร์เรื่องนี้คือเพลงเอก "มนต์รักลูกทุ่ง" ที่ได้รับความนิยมอย่างมาก และได้รับการยกย่องมาเป็นเพลงที่มีคำร้องไพเราะราวกับบทกวี

ตัวอย่าง เพลง มนต์รักลูกทุ่ง

หอมเอช...หอมดอกกระถิน	รวชระรินเคล้ากลิ่นกองฟาง
เด็ดตบเต่าขึ้นอยู่ริมเขาทำนาง	มองเห็นบัวสล้างลอยปริ่มอยู่ริมบึง
อยากจะได้มาดมหอมหน่อย	ลองเอ้อมมือค่อย ๆ ก็เอ้อมไม่ถึง
อยากจะได้แปลงร้างเป็นแมลงภู่มิ่ง	แปลงได้จะบินไปถึงเกล้าเจ้าบัวตุมบัวบาน
หอมดินเคล้ากลิ่นไอฟน	ครวญระคนหอมแก้มนงคราญ
ขลุ่ยเป่าแผ่วพริ้วผ่านทิวแถวต้นตาล	มนต์รักเพลงชาวบ้านลูกทุ่งแผ่วมา
ได้ค้นเบ็ดสักคันพร้อมเหยื่อ	มีน้องนางแก้มเรื้อนึ่งเคียงตกปลา
ทุ่งรวงทองของเรามีคุณค่า	มนต์รักลูกทุ่งบ้านนาหวานแหว่วแผ่วกังวาล
ไอ้เจ้าช่อนกขลุ่ย	แหว่วเสียงเพลงมนต์รักลูกทุ่งข้าหอมน้ำปรุงที่แก้มนงคราญ

หลังจากภาพยนตร์เรื่องมนต์รักลูกทุ่งได้รับความนิยมสำเร็จแล้ว มีการสร้างภาพยนตร์ในแนวแสดงเพลงลูกทุ่งประกอบอีกมากมายหลายเรื่อง บางเรื่องก็นำเอานักร้องลูกทุ่งมาเป็นพระเอก นางเอก เสียเอง นักร้องเพลงลูกทุ่งบางคนก็ได้เกิดจากการแสดงภาพยนตร์ ที่มีเพลงลูกทุ่งประกอบด้วย ในช่วงนี้ นักร้องเพลงลูกทุ่งได้ตั้งวงดนตรีของตนเองขึ้นมามากมาย ที่เด่น ๆ และประสบความสำเร็จ เช่น ระพิน ภูไท กาเหว่า เสียงทอง บุปผา สายชล ศรีศิริ ศรีประจวบ ฯลฯ

4. ยุคเพลงเพื่อชีวิต

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้เกิดดนตรีแบบใหม่ขึ้นมาและรวมถึงในแวดวงศิลปะ และวรรณกรรม ซึ่งเมื่อก่อน ไม่ว่าจะดนตรีศิลปะ หรือวรรณกรรมนั้นถือว่าเป็นศิลปะเพื่อศิลปะ แต่ในยุคนี้ ได้เปลี่ยนไปเป็นศิลปะเพื่อชีวิต มีการนำเพลงศิลปะหรือวรรณกรรม สะท้อนถึงความคิดเห็นทางการเมือง กล่าวถึง ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้น การเอารัดเอาเปรียบของนายทุน พ่อค้า ความยากจนทนทุกข์ ของชาวนา เกษตรกร ทางด้านดนตรี ได้มีกลุ่มนักดนตรี และกลุ่มนักศึกษา ได้ตั้งวงที่เล่นเพลงเพื่อชีวิต เช่น วงคาราวาน วงกรรมมาชน เป็นต้น ทางด้านเพลงลูกทุ่งนั้น เนื้อหากล่าวถึงชีวิตของชาวชนบทอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อบวงการเพลงเพื่อชีวิตเกิดขึ้นมา เพลงลูกทุ่งจึงได้สอดแทรกเนื้อหาเพลงเพื่อชีวิตเข้าไปด้วย ส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึง ความยากไร้ของกรรมกร ชาวนา ช่าง

ตัวอย่างเพลงที่ได้รางวัลเพลงยอดเยี่ยม ในปี 2518 เป็นเพลงที่สะท้อนถึงภาวะขาดแคลน และความแห้งแล้ง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เพลง น้ำตาอีสาน ขับร้องโดย สายันท์ สัญญา

ดินแยกแตกกระแหงต้นไม้ใบไม้เฉาแห้งแรงไม่มี

ฝันมองน้ำตาปรีไม่มีน้ำที่จะทำนา

โอเวרבันดาลให้ชาวอีสานสะอื้นกลืนน้ำตา

ไร้ปอแห้งตายโอดนายข้า

เวรสาปบาปน้ำ โอ้เวรข้ากระหน่ำกรรมก็ทน

น่านาบ่ารวมท่อมปีป่น เบื้องบนหนุนข้าประดัง

.....

ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2519 เป็นยุคแห่งประชาธิปไตยเบ่งบาน ไม่ว่าจะเป็นเพลง วรรณกรรมต่าง ๆ ก็แฝงความคิด วิพากษ์วิจารณ์การเมือง ในด้านเพลงลูกทุ่งได้มีการนำเอาเหตุการณ์ทางการเมือง หรือการดำเนินชีวิต มาแต่งล้อเลียน เสียดสี โดยการแต่งเพลงลูกทุ่งแนวใหม่ ได้แก่ เพลงลูกทุ่ง ผสมบทพูด ที่สามารถสร้างอารมณ์ขึ้น แต่แฝงไว้ด้วยสาระประโยชน์ที่จะสื่อออกมายังคนฟังได้มากขึ้น เพลงลูกทุ่งผสมบทพูดนี้ กำเนิดขึ้นในช่วงประมาณ พ.ศ. 2518 ในรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เพลงหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมมาก ในช่วงนี้คือ เพลง "ก้านน้เงิน" ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากนโยบายผันเงินสู่ชนบทจำนวน 300 ล้านบาท แต่ส่วนใหญ่การผันเงินจะตกไปอยู่ในมือของผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ก้านน้เงิน เสียเป็นส่วนมาก

- (ร้อง) ก้านน้เงินปลุก ตำบลบ้านพ่อ นำข่าวมาบอกผู้ใหญ่ทุกคน ว่ารัฐบาลผันเงิน มาสู่ตำบล ให้ผู้ใหญ่บ้าน แต่ละคน เตรียมผันเงินมาเป็นราย ๆ
- (พูด) อ้าว ว่าไงกันครับ ผู้ใหญ่บ้านกิโลสอง กองนาง ราวน้อย ราวใหญ่ หนองไผ่ หนองแหน บ้านแต่ บ้านต้อน บ้านดอน บ้านแดง ตามที่ผม ให้เตรียมโครงการไว้ สำหรับผันเงินนั้นนะ เสร็จกันหรือยัง ถ้าหากว่าสมควรยังงั้น ผมจะได้อนุมัติ (พูดห่ม) ของใครบ้านที่จะได้รับการ อนุมัติ
- (ร้อง) ผู้ใหญ่กลอยบ้านตราบบอกว่าโจรคุกคาม เกือบสิ้นจิวควาย ขอเงิน งบประมาณซื้อควาย ซื้อบ้าน แจกพวกโจรผู้ร้าย แถมเงินให้โจร พอใช้พอจ่าย แจกนา แจกไร่ เขาคงจะเลิกเป็นโจร
- (พูด) ผู้ใหญ่กลอย
- ผู้ใหญ่กลอย : ครับผม
- เพลิน : คิดจะผันเงินไปซื้อไร่นาแจกพวกโจรหรือ
- ผู้ใหญ่กลอย : ไร้ ครับผม

- เพลิน : อ้าว แล้วผู้ใหญ่รู้ได้อย่างไรว่าใครเป็นโจรบ้าง
- ผู้ใหญ่กลอย : รู้ครับผม
- เพลิน : รู้ได้อย่างไร
- ผู้ใหญ่กลอย : ก็หมู่บ้านผมเขาเป็นโจรกันทั้งหมู่บ้าน
- เพลิน : อ้าว อย่างนั้นก็แสดงว่าผู้ใหญ่กลอยเป็นผู้เลี้ยงโจร
- ผู้ใหญ่กลอย : อ้อ ไม่ใช่ครับ ๆ พวกโจรนะเลี้ยงผมต่างหาก มันปล้นเสร็จ มันก็มาแบ่งเงินให้ผมใช้ครับ

(ก้านั้นผันเงิน, เพลิน พรหมแดน)

4. ยุคทางเครื่อง และ คอนเสิร์ต

หลังจากยุค 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา จนถึงยุคปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งได้เข้ามามีบทบาทในวงการเพลงไทยสากลมากขึ้นโดยเฉพาะได้มาการจัดคอนเสิร์ต และการแสดงบนเวที เพื่อเป็นการสร้างความนิยมแก่ผู้ฟัง เพราะ เพลงรูปแบบใหม่ที่เรียกกันว่าเพลงสตริง หรือ เพลงป๊อปที่เน้นตลาดวัยรุ่น กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง เพราะมีการจัดคอนเสิร์ต จัดการแสดงต่าง ๆ มากขึ้น ดังนั้น วงการเพลงลูกทุ่งจึงต้องจัดการแสดงคอนเสิร์ต หรือไปเล่นบนเวทีเพื่อทำให้เพลงลูกทุ่งได้รับความนิยมเพื่อสามารถแข่งขันกับคความนิยมในเพลงสตริงสมัยใหม่ ดังนั้น เพลงลูกทุ่งจึงได้เพิ่มจำนวนทางเครื่องประกอบการแสดงเข้าไว้มากขึ้นมีเทคนิคสี้นของการแสดงมากขึ้น เพื่อดึงดูดใจ จนกระทั่งเพลงสตริง และ เพลงป๊อป ก็ยอมรับและเพิ่มส่วนของทางเครื่องเข้าไปเพื่อดึงดูดความสนใจเช่นกัน แต่ทางเพลงป๊อปเรียกว่า "แดนซ์ เซอร์" ซึ่งกำลังได้รับความนิยมมาก เป็นเพราะความนิยม ในการใช้ "ทางเครื่อง" แสดงประกอบเพลงลูกทุ่ง จนได้รับความนิยมนั่นเอง

ในยุคนั้นเอง ได้เพิ่มสีสัน เช่น เทคนิคแสงสีเสียง ทางเครื่อง
การจัดคอนเสิร์ต การตระเวนแสดงทั่วประเทศ แนวดนตรีของลูกทุ่งได้ปรับ
ปรุงให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น มีนักร้องที่เป็นขวัญใจผู้ฟังได้แก่ ยอดรัก สลักใจ
สายัณห์ สัญญา อ้อยทิพย์ ปัญญาธรรม พุ่มพวง ดวงจันทร์ ศรีเพชร
ศรีสุพรรณ ฯลฯ

- องค์ประกอบของเพลงลูกทุ่ง

องค์ประกอบของเพลงลูกทุ่ง แบ่งได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. ทำนอง จังหวะ
2. คำร้อง และลีลาการร้อง
3. เครื่องดนตรี
4. ทางเครื่อง
5. ผู้แต่งเพลงลูกทุ่ง และผู้ฟังเพลงลูกทุ่ง

1. ทำนอง จังหวะ

เพลงลูกทุ่ง มีทำนอง และจังหวะที่ได้รับเอากำนองและ
จังหวะมาจาก เพลงไทยเดิม และเพลงพื้นบ้านจากภาคต่าง ๆ แล้ว
นำมาประยุกต์เข้ากับทำนอง และจังหวะแบบสากล นอกจากนั้นยังมีส่วนที่
แต่งขึ้นมาใหม่ แต่ใช้ลีลาท่วงทำนองและจังหวะให้ออกเป็นแบบไทย ๆ

2. คำร้อง

คำร้องในเพลงลูกทุ่งมี 2 ประเภท ได้แก่

- 2.1 คำร้องที่ใช้ภาษามาตรฐาน
- 2.2 คำร้องที่ใช้ภาษาชาวบ้าน

2.1 คำร้องที่ใช้ภาษามาตรฐาน

เพลงลูกทุ่งที่ใช้ภาษามาตรฐานส่วนใหญ่จะเป็นเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหามาจากวรรณคดี ใช้ภาษาที่ไพเราะ ถูกแบบแผนฉันทลักษณ์ ตัวอย่าง จากเพลง ดาวลูกไก่

"ไอ้ชีวิตคิดไหน ใครหนอใครลิขิต ประกาศิตของศิระ หรือของพระพรหมเจ้า บ้างกำเนิดเกิดมา พอลืมตาดูโลก บ้างมีโชคบ้างอัปโชค มีสุขโศกปนเศร้า จอมนราพิสุทธิ์ ท่านสอนพุทธบริษัท เป็นธรรมะปรมัตต์ อ้างถึงอำนาจกรรมเก่า ว่ากุศลชากรรมมา มนุษย์เกิดมามีสุข ออกศลาพาให้ทุกข์ ดังไฟที่รุกรมเรา บ้างถึงดีถึงชั่ว เพราะตัวของตัวมัววุ่น สร้างทั้งบุญทั้งบาป เหมือนด่าที่ฉาบด้วยขาว (...)"

(ดาวลูกไก่, ภร ภีรมย์)

2.2 คำร้องที่ใช้ภาษาชาวบ้าน

เพลงลูกทุ่งที่ใช้ภาษาชาวบ้านนี้มุ่งจะให้ผู้ฟังฟังง่าย เข้าใจง่าย ไม่ต้องมานั่งตีความทำความเข้าใจ เหมือนเพลงลูกกรุงเพราะผู้ฟังเพลงลูกทุ่งนั้นส่วนใหญ่ เป็นชาวบ้าน และคุ้นเคยกับภาษาเพลงพื้นบ้านอยู่แล้ว เมื่อเพลงพื้นบ้านได้พัฒนามาเป็นเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งจึงต้องใช้ภาษาแบบชาวบ้านด้วย

ตัวอย่างจากเพลง เมียพี่มีชู้

"...เมียพี่มีชู้ ชาวบ้านรู้หรือเปล่า ไม่เคยรู้ข่าวแพ่งพราय ผู้หญิงผู้หยิ่งนี้ช่างกระไร ชอบเปลี่ยนสไตล์ ไวไฟลันต์ เมียพี่มีชู้ คนรู้กันแซด

อยู่กันต้องแปดเก้าปี ลูกสองคนหน้ามลัยงหนี ให้มีราศี แม่ผู้ดีต้นแดง คีล
 ธรรมศักดิ์ศรีทำแซ่เขื่อน ชอบเลียนแบบเหมือนคาราฝรั่ง หูฟังไม่รู้คุดาถั่ว
 ไม่ยอมรักตัวหัวใจข้างแข็ง ตัวเดียวไม่รักไม่เป็นไร ตัวดีใจนไม่เป็นที่แห่ง
 เห็นท่าปากแข็งแต่ใจอ่อน เปลี่ยนแปลงที่นอนเดือนละกัณฑ์ (...)"

(เมียพีมีซู้, ชาย เมืองสิงห์)

นอกจากเพลงลูกทุ่งจะใช้ภาษาชาวบ้านแล้ว เพลงลูกทุ่งยังได้ใช้
 ศัพท์ สำนวน สำเนียง ภาษาถิ่น ของแต่ละภาคไว้พอสมควร เพราะชาว
 บ้าน ชาวชนบทตามท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น มีความผูกพันกับเพลงลูกทุ่งมากกว่าชาว
 กรุง

ตัวอย่าง เพลงที่มีสำนวนภาษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เพลงสาวอีสานรอรัก

น้องเป็นสาวขอนแก่น ยังบ่อเคยมีแฟน บ้านอยู่แดนอีสาน น้อง
 เป็นสาววัยอ่อน ได้แต่นอนตะแคง ยามเมื่อแรงฝันหวาน จะมีชายใดไผ่
 ต้องการ จะมีชายใดไผ่ต้องการหมายปองน้องนั้น แม้ต้องการจะคอย

สาวอีสานบ้านป่า เข้าก็ไปทำนา ค่ำแจงมาเหงาหงอย เขาว่า
 น้องเป็นลาว เป็นสาวชาวอีสาน ใจน้องนั้นเลื่อนลอย จงเอ็นดูแค้นแค้น
 เดอ จงปราณีน้องนี้ยังคอย อีกน้องบ่อย ๆ แล้วน้องได้คอยขึ้นใจ

ตัวอย่าง เพลงที่มีศัพท์สำนวนภาษาถิ่นภาคใต้

เพลง แสนหวังเหวิด

" ได้ข่าวน้องไปเมืองกรุง ใ้หน่มลูกทุ่งก็แสนหวังเหวิด วันก่อน
 เห็นควงลิเก โคนยาเสน่ห์ เลยหนีเตลิด ลิเกกึ่งขว้างร้างเจ้า (ข้า) ไป
 พบแม่เฒ่า อู๊ย นำหวังเหวิด

... เป็นหญิงบนรถด่วน รูปร่างอ้วนนั่งมินิเสกิต พี่มองมอดดูเห็น
ไม่ใช่ น้ำตาพี่ไหล ก็เพราะหัวใจมันหวังเหวิด..."

หวังเหวิด แปลว่า ห่วงใย คิดถึง

เพลง ตบให้ตาย

"ตบให้หนัก ชัดให้กลิ้ง แผลงเรื่องโหมหญิง มันช่างเจ็บใจ...
อยู่ก็อยู่ ไม่อยู่ก็ไป ชัดร้านอ๋ตาย ไม่หอนท่าไร"

ตบให้หนัก	แปลว่า	ตบให้หนัก
แผลง	แปลว่า	พูด
โหมหญิง	แปลว่า	หม่หญิง เป็นคำที่คนใต้บางถิ่น เรียกรภรรยาของตนแต่ออกเสียง ม เพี้ยนไป
แผลงเรื่องโหมหญิง	แปลว่า	พูดถึงภรรยาของตน
ชัดร้านอ๋ตาย	แปลว่า	เกียจคร้านจะตายไป
ไม่หอนท่าไร	แปลว่า	ไม่ยอมทำการทำงานอะไรเลย

- ลีลาการร้องและสำเนียงการร้องเพลงลูกทุ่งนั้นมีลีลาเฉพาะตัว
โดยลักษณะเด่นนั้นคือการเล่นลูกคอ มีการร้องเอื้อนเสียงและใส่ลูกเล่นในน้ำเสียง
สำเนียงการร้องเพลงลูกทุ่งนั้นจะเป็นไปตามคำร้องหรือแนวเพลง
นั้น ๆ เช่น ถ้าเป็นเพลงลูกทุ่งที่มีคำร้องภาษาอีสาน สำเนียงการร้องก็จะเป็น
สำเนียงอีสาน ถ้าเพลงลูกทุ่งที่มีคำร้องเป็นภาษาไทย ผู้ร้องก็จะมีลีลาการร้องแบบ
ปักษ์ใต้

หรือบางคนมีแบบฉบับเฉพาะ เช่น สุรพล สมบัติเจริญ นั้น มีลีลาการร้องเหนือ ๆ แบบชาวสุพรรณบุรี ชาย เมืองสิงห์ มีการร้องเล่นลูกคอกที่พิสดารจนได้ฉายาว่า "นักร้องลูกคอกเจ็ดชั้น"

3. เครื่องดนตรีที่ใช้เล่นเพลงลูกทุ่ง

เครื่องดนตรีที่ใช้เล่นเพลงลูกทุ่งมีทั้ง เครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องดนตรีสากล และเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งการเลือกใช้เครื่องดนตรีชนิดไหน จะขึ้นอยู่กับท่วงทำนอง และจังหวะของเพลง

- การใช้เครื่องดนตรีไทย

การใช้เครื่องดนตรีไทยประกอบเพลงลูกทุ่งนั้น มีลักษณะใช้ประกอบเป็นช่วงสั้น ๆ เมื่อบรรเลงนำท่อนร้อง หรือบรรเลงรับเมื่อจบเนื้อร้องแต่ละท่อน เครื่องดนตรีที่ใช้จะมี ระนาด ฉิ่ง กลองโทน ชลุ่ม เพลงลูกทุ่งที่ใช้เครื่องดนตรีไทยประกอบ เช่น เพลงดาวลูกไก่ ของพร ภิรมย์ เพลง ยอยศพระลอ ของชินกร ไกรลาส

การใช้เครื่องดนตรีไทยประกอบนี้ ส่วนใหญ่จะให้กับเพลงที่มีพื้นฐานมาจากเพลงไทยเดิมหรือเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงลิเก นอกจากนี้ บางครั้งการใช้เครื่องดนตรีไทยประกอบเพลงลูกทุ่งนี้ เพื่อต้องการให้เกิดความรู้สึกของเพลง ออกมาได้บรรยากาศแบบไทย ถึงแม้ว่าทำนองลูกทุ่งนั้น ๆ จะไม่ใช่ทำนองเพลงไทยเดิมก็ตาม

- การใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน

การใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่ จะนำมาใช้ประกอบเครื่องดนตรีสากลตามลักษณะแนวเพลงของท้องถิ่น เช่น

ภาคเหนือ จะใช้พิณ ซอ ซึง

ภาคกลาง จะใช้ ระนาด ฉิ่ง กลองโทน กลองยาว รำมะนา

ภาคอีสาน จะใช้ แคน โปงกลาง

การใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านมาประยุกต์ เข้ากับเครื่องดนตรีสากล
เมื่อมาบรรเลงเพลงลูกทุ่ง เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศ ให้เป็นไปตามเนื้อร้อง
ทำนอง และสอดคล้องไปกับสำเนียงของเพลงพื้นบ้านตามท้องถิ่นต่าง ๆ

- การใช้เครื่องดนตรีสากล

การใช้เครื่องดนตรีสากล ส่วนใหญ่ในเพลงลูกทุ่ง มัก
จะใช้เครื่องเป่า และ เครื่องให้จังหวะเป็นหลัก

ในยุคต้น เพลงลูกทุ่ง นิยมใช้แอคคอร์เดียน เป็นตัวนำทำนอง
และบรรเลงรับท่อนร้อง หรือบรรเลงหัวเพลง ท้ายเพลง การผสมวง ยัง
ไม่มีเครื่องดนตรีมากขึ้นนัก เครื่องดนตรีที่ใช้จะเป็น เครื่องลมทองเหลือง
เบสใหญ่ กลอง และเครื่องประกอบจังหวะ เช่น กลองคองก้า ฉิ่ง ในยุคต่อ
มา เครื่องดนตรีไฟฟ้า เริ่มได้รับความนิยม วงดนตรีต่าง ๆ ได้เพิ่มเครื่อง
ดนตรีมากขึ้น เพิ่มกีตาร์ไฟฟ้า เบสไฟฟ้า คีย์บอร์ดไฟฟ้า เข้าไป แต่
ส่วนใหญ่ จะเน้นเครื่องเป่าลมทองเหลือง เครื่องลมไม้ ตลอดจน เครื่องสาย
เช่นไวโอลิน เข้าไปด้วย

4. หางเครื่อง

คำว่าหางเครื่องนี้ หมายถึง เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
เช่น กลองคองก้า ฉิ่ง กรับ ในยุคแรก ๆ เพลงลูกทุ่ง จะมีตลกประจำวง
ดนตรี หรือนักร้องประจำวง ออกมาเคาะตี เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
ซึ่งมีศัพท์ว่า "เขย่าหางเครื่อง" ในเวลาต่อมา มีผู้หญิงออกมาเขย่าหาง
เครื่องแต่ยังไม่ได้มีการเต้นเป็นหมู่แต่อย่างใด แต่เมื่อเข้าในยุคประมาณ
พ.ศ. 2515 เพลงลูกทุ่งได้เปลี่ยนจากการเขย่าหางเครื่องมาเป็นการเต้น
ประกอบจังหวะ โดยนำเอาลีลาการเต้น และการแต่งกายมาจาก ภาพยนตร์
"Modern Dance" และ "Focus Bergeres" ให้ผู้เต้นประมาณ 10-40 คน

5. ผู้แต่งเพลงลูกทุ่ง และผู้ฟังเพลงลูกทุ่ง

ผู้แต่งเพลงลูกทุ่งนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในเมือง และถือได้ว่าเป็นชาวเมือง ถึงแม้ว่าผู้แต่งบางคนจะมีพื้นเพมาจากต่างจังหวัดก็ตาม ผู้ฟังเพลงลูกทุ่งนั้นมีทุกระดับตั้งแต่ชาวบ้าน ชาวเมือง ไปจนถึงระดับบุคคลสำคัญของประเทศ เพราะเพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่ฟังง่ายและเข้าถึงได้กับกลุ่มผู้ฟังทุกระดับ

เพลงลูกทุ่งนั้นเป็นเพลงไทยสากลที่แตกออกมาจากเพลงลูกกรุง มีลักษณะคำร้อง และทำนองที่เรียบง่าย เข้าใจง่าย คนตรีไม่ซับซ้อน สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ทุกระดับ โดยจุดเด่นคือการบรรเลงในลักษณะวงใหญ่ใช้นักดนตรีประมาณ 10-20 คน โดยเน้นเครื่องเป่าและเครื่องให้จังหวะ และมีวงเครื่องจำนวน 10-40 คน เต็มประกอบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย